

Safety checks in papierindustrie vergroten arbeidsveiligheid

Hoewel de papierfabrieken van WEPA en Smurfit op luttele kilometers afstand van elkaar liggen, liggen hun productportfolio's mijlenver uiteen. De fysieke nabijheid maakt het eenvoudig om Jos Manders (WEPA) en Jos van Cruchten (Smurfit) aan één tafel te vragen naar hun ervaringen met een inspectie- en adviesinstrument dat de Nederlandse papier- en kartonindustrie in Nederland al jaren hanteert om veilig werken te stimuleren: de *safety checks*. Deze vorm van horizontaal toezicht heeft bijgedragen aan een daling van het aantal incidenten op de werkvloer. Nog slechts zes verzuimongevallen op een totaal van zeventien bedrijven in het tweede kwartaal van 2018 is een opvallende score.

‘Het gaat bij een *safety check* niet om het behalen van een score, niet om het bedrijf op zijn beleid af te rekenen, maar om kennisuitwisseling tussen bedrijven. Daar wordt het bezochte bedrijf beter van, maar ook het bedrijf van de safety checker zelf,’ zegt Jos Manders, KAM-manager (Kwaliteit, Arbo, Milieu) van WEPA in Swalmen, producent van hygiënisch papier, zoals toiletrollen en handtissues.

‘Klopt, belangrijk is de constructieve dialoog. De met vreemde ogen uitgevoerde safety check van installaties, werkwijzen en situaties is een momentopname. Dat kan win-win zijn voor bedrijf en de safety checker, want die leert van oplossingen van collega's en de gesprekken hierover,’ voegt Jos van Cruchten toe. Hij is de KAM-manager bij Smurfit Kappa in Roermond, dat papier voor de verpakkingsindustrie maakt, op rollen van drieduizend kilo per stuk.

Scherpte en initiatief

Als vervolg op een arboconvenant en de invoering van een sectorale

arbocatalogus zijn de safety checks – na een reeks van jaren met veel en soms ernstige verzuimongevallen en de Arbeidsinspectie kind aan huis bij de papierbedrijven – in 2010 geïntroduceerd door het Verbond Pa-

‘Met de check bevorder je scherpste en initiatief’

pier & Karton. Daarin werken werkgevers, vakbonden en de Inspectie SZW samen bij verbeteringen op het gebied van veilig werken. Met bedrijfsbezoeken helpen circa dertig arbocoördinatoren, veiligheidskundigen of KAM-functionarissen elkaar met veiligheidskundig advies. Het

bezoek begint met een gesprek met de directie, waarbij ook een lid van de ondernemingsraad aanwezig is. Tijdens de rondgang op de werkvloer wordt een scan gemaakt van de mate waarin het ‘onderwerp’ veiligheid zichtbaar is op de werkvloer. Tijdens het afsluitende gesprek presenteren de safety checkers hun bevindingen, kort daarna gevolgd door een schriftelijk advies, inclusief foto's van situaties, over verbeterpunten en oplossingen.

‘Met de check,’ vertelt Jos van Cruchten, ‘wil je twee dingen bevorderen bij het bedrijf dat je bezoekt: scherpste en initiatief. Tegelijk wil je als safety checker voorkomen dat jouw interpretatie van hoe iets veiliger kan, de norm voor het bezochte bedrijf wordt. We proberen wel zoveel mogelijk te werken vanuit de arbocatalogus, maar dat is nooit een dekkend referentiekader. De wet is evenmin altijd even helder. Soms is lastig te zeggen hoe je als papierindustrie, met zoveel verschillende machines voor zoveel verschillende producten,

iets vertaalt naar een specifieke bedrijfssituatie. Je moet als bedrijf toch zelf de beste oplossing zien te vinden. Dat kan iets technisch zijn op het gebied van machineveiligheid, maar het kan ook liggen in de sfeer van bijvoorbeeld logistiek, instructies of verbetering van de communicatie. De safety checker geeft de aanzet tot die zoektocht. Een bedrijf dat zelf een duidelijk beeld heeft van een knelpunt, of al weet dat een aspect goed geregeld is, heeft ook meer aan een advies dat gericht is op een volgende stap dan op een uitgebreide bevestiging van wat al bekend is.'

Kritische blik

'Een specifieke oplossing aanreiken kan waardevol zijn, maar je moet wel weten hoe zich die verhoudt

tot de wet- en regelgeving,' voegt Jos Manders toe. 'Maar het is aan het bedrijf te beslissen wat ze met ons advies doen. Wij kunnen niet dwingen, en dat wil ik ook niet. De attitude van het bedrijf, de bereidheid tot open communicatie en het delen van informatie, bepaalt het succes van de safety check. Vaak vinden bedrijven het prettig dat er een buitenstaander komt met een kritische blik, iemand die mogelijke bedrijfsblindheid doorbreekt.' Een bedrijf krijgt één keer per jaar bezoek. De checkers zelf gaan twee keer per jaar op pad.

De twee personen die de check uitvoeren zijn nooit afkomstig uit een bedrijf dat op dezelfde markt van papierproducten concurrerend opereert als het bedrijf dat bezocht wordt. Er

zijn binnen de brancheorganisatie heldere afspraken gemaakt over vertrouwelijkheid in de omgang met bedrijfsinformatie. Dat heeft ook de aanvankelijke scepsis bij verschillende bedrijven over de safety checks weggenomen.

'Bij elkaar in de keuken kijken is prima, maar er kunnen concurrentiegevoelige zaken zijn die je liever niet met bezoekers deelt,' zegt Jos van Cruchten, die evenals Jos Manders al zo'n tien safety checks bij collega-bedrijven achter de rug heeft. Inclusief de voorbereiding neemt een safety check gemiddeld twee dagen in beslag. Afhankelijk van de bedrijfssituatie kan tijdens een safety

WEPA - Swalmen

check worden besloten de tijdsverdeling per aandachtsgebied aan te passen aan de specifieke situatie in het bedrijf.

Vaak details

Voordat het team safety checkers in het bedrijf aan de slag gaat, heeft het ook al de rapportage en adviezen van het bezoek door het vorige team ingezien.

‘Je wilt natuurlijk weten,’ zegt Jos Manders, ‘wat er sinds het laatste bezoek gebeurd is. Zijn er maatregelen genomen? Veelal blijkt dat het geval. De herhaalbezoeken laten vooruitgang in veiligheid zien. Het zit vaak in details. Die helpen om je organisatie op een hoger plan te brengen. Ik heb slechts één keer meegemaakt dat een bedrijf verzuimde iets met onze adviezen en die van een vorig team

te doen.’ Manders heeft dat gemeld bij de brancheorganisatie, maar wil als safety checker niet nog eens bij

‘Het is aan het bedrijf te beslissen wat het met ons advies doet’

dat bedrijf terugkeren. ‘Als een bedrijf kiest voor extra omzet ten koste van een veilige

Smurfit Kappa - Roermond

werkomgeving, is dat kortzichtig en onverstandig. Onveiligheid kost omzet en geld, maar veroorzaakt mogelijk ook menselijk leed. De veiligste fabrieken zijn ook de meest productieve. De tijden dat in de papiersector het produceren van tonnen prevaleerde boven aandacht voor veiligheid liggen gelukkig grotendeels achter ons.’

Jos van Cruchten knikt bevestigend: ‘De kentering van de laatste tien jaar is ook dat de rol en de invloed van de KAM-manager sinds de invoering van safety checks prominenter is geworden vergeleken met vroeger toen productiedoelstellingen dominant waren. Als het qua veiligheid in orde is, signaleert een safety checker

ook niet meer dan jij als KAM-manager al weet. Zo niet, dan is er werk aan de winkel. Maar meestal ontdek je toch knelpunten of potentiële risico's. 'Ik constateer weleens verschillen tussen wat bedrijven met de mond of op basis van de RI&E

belijden, zoals verbetering van de machineveiligheid, en de uitvoering in de praktijk.'

Papier is geduldig

Als de RI&E alleen vermeldt dat er 'intrekgevaar' van machines

is, oftewel risico op beknellingen van werknemers tussen niet-afgeschermde delen, dan is dat 'een algemene constatering', zegt Jos van Cruchten. 'Daar kan ik niks mee, en het bedrijf waarschijnlijk evenmin, want papier is geduldig. Als safety

ERWIN HEIJNSBROEK BEGELEIDT NAMENS HET VERBOND PAPIER & KARTON DE SAFETY CHECKS:

'We hebben een cluster van bedrijven dat zo'n twintig jaar intensief samenwerkt op arbogebied. De safety checks bewijzen zich als een effectief instrument om bij elkaar de vinger aan de pols te houden. In 2010 stonden we op een ongevallenindex van 12,4 en in 2018 op een index van 9,3. Over de invoering van de checks en onze zelfwerkzaamheid op het gebied van veiligheid zijn indertijd afspraken gemaakt met de Inspectie SZW. Die was bereid om op afstand te gaan staan. Sectorale inspecties worden voorlopig niet uitgevoerd. We spreken elkaar wel één keer per jaar en de Inspectie kan indien nodig informatie ophalen bij een individueel bedrijf.

'Sinds de invoering van de safety checks is het nog niet voorgekomen dat bedrijven niet in beweging kwamen om te komen tot verbetering van de arbositatie. Als een safety checker ons meldt dat een veiligheidsadvies wordt genegeerd, ondersteunen wij de safety checker om de adviezen alsnog gehoord te krijgen.' Ook op andere gebieden worden de safety checks gefaciliteerd en ondersteunt de brancheorganisatie de checkers. 'Ieder jaar is er een intervisiebijeenkomst voor alle safety checkers. Dit biedt inhoudelijke verdieping en gelegenheid tot netwerken. Arbocoördinatoren hebben binnen hun eigen bedrijf vaak minder of geen mogelijkheden om te sparren met een vakgenoot, al sparren ze natuurlijk wel op het moment dat ze een safety check uitvoeren.'

En er is meer. 'Dit jaar organiseren we voor de safety checkers een scholing van twee dagen over cultuur en gedrag bij verandertrajecten. Denk bijvoorbeeld aan de voorbereiding van een veiligheidscampagne. De veiligheidsmanager stuurt wel op veiligheid maar een (productie)manager kan weleens andere prioriteiten

hebben. Als KAM-manager moet je voorlieden en productiemangers er op kunnen wijzen dat het noodzakelijk is een extra stop te maken.'

De conclusie is helder. 'Veiligheid kost geld, maar het is ook een investering die zich terugverdient en waarmee je de branche op de kaart zet bij het aantrekken van nieuw personeel. Het is moeilijk om aan jonge technici te komen. Een actief arbo- en veiligheidsbeleid is dan een mooi visitekaartje op de arbeidsmarkt. Oudere werknemers kunnen we een rol geven bij het doorgeven van kennis aan jongeren. Daarmee voorkom je dat zij dezelfde fouten op veiligheidsgebied maken als de vorige generatie.'

VERBOND PK
Maakt het veilig!

checker verwacht ik dat de RI&E per risico-element helder benoemt welke maatregelen worden genomen, en op welke termijn. Het bedrijf moet werkelijke betrokkenheid tonen. Als ik met het gastbedrijf afspraken maak over machineveiligheid, een speerpunt in onze sector, ga ik er ook vanuit dat er iets gebeurt. Er kunnen financiële overwegingen zijn om verbeteringen uit te stellen, of anders de interne veiligheidscultuur die nog in ontwikkeling is.

Bedrijven in de branche komen elkaar ook bij de verbetering in veiligheid in verschillende fases tegen. De een gaat sneller dan de ander. Voor een bedrijf dat achterloopt, kan dat wel een stimulans zijn om meer snelheid te maken.'

Stukje routine

De laatste safety check van Jos Manders vond in het najaar van 2018 plaats: bij Smurfit Kappa, het bedrijf van zijn collega Jos van Cruchten.

'Er waren van mijn kant slechts wat aanbevelingen over intern transport, zoals de scheiding van voetgangers en heftrucks, en opslag van chemicaliën. Ik schuif binnen mijn bedrijf aan bij toolboxmeetings en maak dagelijks een veiligheidsronde door mijn bedrijf. Ook de directeur doet dat. Maar daardoor vallen risico's niet meteen op. Een stukje routine dat bedrijfsblindheid in de hand werkt. Dan is het goed dat een safety checker je de ogen opent.'

'Bij WEPA hebben we ook een meldingssysteem. Iedere medewerker kan via de pc onveilige situaties melden. Zo krijgen we knelpunten eerder in beeld. Neem de draaiende delen van machines, altijd een risico. Het verwisselen van onderdelen terwijl een machine niet veiliggesteld kan worden, vereist zorgvuldige voorbereiding. In het

verre verleden riskeerde men een vinger om een stuk papier uit een draaiende machine te trekken. Mag dus absoluut niet meer. Ook kwam het voor dat men de beschermende delen eraf haalde omdat dit makkelijker werken was. Dat is nu vaak technisch niet meer mogelijk. De mens, en niet de techniek, is uiteindelijk de bepalende factor bij veiligheid. Medewerkers moeten

'Routine werkt bedrijfsblindheid in de hand'

getraind en gemotiveerd zijn. Bewustwordingscampagnes in het bedrijf werpen hun vruchten af. De afgelopen drie jaar hebben we slechts drie lichte verzuimongevallen gehad, niet machinegerelateerd.'

Hoger plan

Smurfit Kappa is momenteel recordhouder in de branche op het gebied van aantal dagen zonder ongeval met verzuim voor eigen medewerkers: ruim 140 dagen tot eind 2018. Jos van Cruchten: 'Ons veiligheidsbeleid rust op drie pijlers: fysieke afschermingsmiddelen, werkinstructies en -afspraken en gedragsverandering. Risico's zijn er rond rijdende heftrucks, dus die scheiden we duidelijk van voetgangers. Maar we letten ook scherp op risico's bij hijswerkzaamheden en valgevaar door werken op hoogte.

Loop ook geen onbeveiligd trapje op. En raak niet gestrest als de machine even niet doet wat hij moet doen. De veiligheidsbeleving verschilt overigens per ploeg. In de ene ploeg waken mensen over elkaar, in de andere ploeg leven mensen naast elkaar. Belangrijk is dat mensen elkaar blijven aanspreken op ongewenst gedrag. Al enkele jaren werken wij met het programma Pico Bello om de veiligheid op een nog hoger plan te brengen. Dat helpt ons om de doelstelling van nul ongevallen te bereiken. Maar garanties zijn er niet.' Jos Manders: 'Veiligheid moet in elk papierbedrijf op alle niveaus het eerste focuspunt zijn, of je nu het dagelijks productieoverleg neemt of het overleg van de technische dienst. De best practices die de safety checks opleveren, kunnen ons hierbij helpen. Elk goed voorbeeld is een kans.'

Kijk voor meer informatie over de Safety Checks in de papier- en kartonindustrie op:
<http://www.verbondpk.nl/safety-checks/>